

Vlaanderen
is omgeving

Vlaamse Overheid, Departement Omgeving
Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en –projecten
Team Omgevingseffecten
Milieueffectrapportage
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel
T 02/553 80 79
mer@vlaanderen.be
www.omgevingvlaanderen.be

Richtlijnen voor het plan-MER Ruimte voor Water - Dendervallei

De Vlaamse Waterweg nv
Havenweg 44
3500 Hasselt
PLMER-289-RL

1. Inleiding

Het voorgenomen plan betreft het Strategisch Plan voor de Dendervallei, waarin twee werven vooropstaan:

- gebiedsgerichte samenwerking tussen de Vlaamse Waterweg nv, het Departement Omgeving en de Provincie Oost-Vlaanderen, waarin visievorming wordt gefaciliteerd en de realisatie van projecten wordt gestimuleerd die in de Dendergemeenten bijdragen aan de bouwshift, de creatie van een productief landschap en een veerkrachtig groenblauw netwerk;
- deelwerk Groenblauwe Denderflanken, sinds 2021 ingezet voor de realisatie van een samenhangend en klimaatadaptief groenblauw netwerk op de Denderflanken, waarbij onder meer waterbuffering op de flanken van de Dendervallei en energielandschappen worden onderzocht.

Algemener wordt zo een verbetering van de omgevingskwaliteit in de Dendervallei nagestreefd, met tempering van de effecten van klimaatverandering en creatie van economische groei.

Gelijktijdig met de opmaak van het plan zal een plan-MER opgesteld worden conform het generieke spoor uit het DABM¹.

De kennisgeving voor dit plan-MER is volledig verklaard op 24/11/22. De terinzagelegging in de gemeenten Geraardsbergen, Ninove, Roosdaal, Liedekerke, Denderleeuw, Affligem, Aalst, Lebbeke en Dendermonde liep van 5/12/22 t.e.m. 4/2/23. Deze terinzagelegging werd aangekondigd op de website van het Team Omgevingseffecten en de Vlaamse Waterweg nv, in de krant het Laagste Nieuws/Nieuwe Gazet Aalst-Oudenaarde, Pajottenland en Waasland-Dendermonde (5/12/22) en via aanplakking op officiële aanplakplaatsen van de betrokken gemeenten.

¹ Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, B.S. 3 juni 1995, zoals herhaaldelijk gewijzigd.

Het kennisgevingsdossier was tijdens deze periode ook te raadplegen in Wallonië.

Tegelijkertijd vroeg het Team Omgevingseffecten adviezen op bij de administraties en openbare besturen.

Het Team Omgevingseffecten stelt deze bijzondere richtlijnen (verder 'richtlijnen') op om de methodologie die in het MER gevolgd moet worden, vast te leggen. Zij houden rekening met principieel verplichte onderdelen van een plan-MER op basis van art. 4.2.8 §1bis van het DABM, de ontvangen adviezen (zie overzicht) en de ontvangen inspraakreacties (meer bepaald over de alternatieven, de methodiek van effectbespreking, mogelijk te verwachten effecten, huidige knelpunten, ...). Deze richtlijnen hebben betrekking op de reikwijdte, het detailleringniveau en de inhoudelijke aanpak van het plan-MER.

Het plan-MER moet opgesteld worden zoals door de initiatiefnemer voorgesteld in de kennisgeving, aangevuld/aangepast met de specifieke vereisten die in deze richtlijnen geformuleerd worden. Waar de kennisgeving en de richtlijnen van elkaar zouden afwijken, moet voorrang gegeven worden aan de richtlijnen.

Inspraakreacties van onderstaande aard worden als (nog) niet relevant beschouwd voor de opmaak van een plan-MER:

- reacties die uitsluitend een persoonlijk standpunt inhouden over de wenselijkheid van het plan;
- reacties die gaan over procedurele aspecten buiten deze plan-MER procedure;
- reacties die betrekking hebben op zaken buiten de *strategische* scope van het plan-MER (vb. zeer concreet perceelsgebonden aspecten, ..);
- reacties die geen deel uitmaken van de decretaal vereiste elementen van een plan-MER (vb. kosten-batenanalyse, waardevermindering of –vermeerdering van onroerend goed per perceel, persoonlijke voorkeuren van omwonenden, ...);

2. Doelstelling, verantwoording en besluitvorming

Het MER dient een chronologisch overzicht te bevatten van alle procedures (m.e.r., RUP en vergunningen voor zover bekend) die doorlopen moeten worden voordat de invulling op het terrein gerealiseerd kan worden.

Het MER is niet alleen een hulp bij de besluitvorming, maar volgens art. 4.1.7. van het DABM moeten de conclusies ook doorwerken in de besluitvorming. Daarom moet het MER, waar op strategisch niveau aan de orde, bij de milderende maatregelen aangeven hoe deze zullen/kunnen doorwerken. Dit kan eventueel gebeuren d.m.v. één samenvattende tabel in de eindsynthese.

3. Voorgenomen plan en alternatieven

De strategische milieueffectbeoordeling volgt het gehele proces voor opmaak van het strategisch plan (en de voorziene opmaakfasen), waarin stap voor stap de alternatieven worden uitgewerkt en geëvalueerd in overleg met de stakeholders.

Samen met de kennisgevingsnota werd een onderzoeksnota voorgelegd voor publieke consultatie. In die onderzoeksnota werd het tot dan gevoerde ontwerp onderzoek geïntegreerd, samen met beschrijving van de vijf hieruit voortvloeiende, verder te onderzoeken alternatieven (2 van type A: met omvattender overstroming van de vallei; 3 van type B: met lokaal gefaciliteerde overstromingsbekkens), de verdere onderzoeksvragen en het toetsingskader. Binnen de centrale missie (het verminderen van het overstromingsrisico in de Dendervallei met aandacht voor ruimtelijke en maatschappelijke meerwaarden) worden vijf ambitielijnen en tien (sturende en andere) bouwstenen benoemd. Ook een landschappelijke verkenning van de Dendervallei werd ingevoegd.

Het plan-MER zal in basis vijf uitvoeringsalternatieven onderzoeken en beoordelen. Een aantal zinvolle verdere opties uit adviezen en inspraak dienen hierbij mee beschouwd te worden (zie par. 5).

4. Juridische en beleidsmatige context

De kennisgeving bevat het juridische en beleidsmatige kader dat voor dit MER van belang is in de vorm van een duidelijke overzichtsmatrix. Er moet waar relevant een onderscheid gemaakt worden tussen relevantie op plan- en (later) projectniveau. Het MER zal nagaan waar de relevantie van deze randvoorwaarden zich situeert.

Het is van belang om ook tijdens het opstellen van het MER de stand van zaken hiervan op te volgen.

5. Algemene en methodologische aspecten

De afbakening van het studiegebied moet voldoende gemotiveerd worden per discipline (of effectgroep), rekening houdend met het feit dat het studiegebied zowel het plangebied als het gebied waar effecten zich kunnen voordoen moet omvatten. De ruimtelijke afbakening moet voor elke discipline duidelijk tekstueel omschreven worden en indien mogelijk, voorgesteld worden op kaart.

Als referentiejaar wordt 2025 voorgesteld: het jaar waarin naar verwachting over het Strategisch plan wordt beslist, met doorkijk naar 2050.

In het MER moet duidelijk aangegeven worden met welke ontwikkelingsscenario's rekening gehouden wordt of juist niet bij de beschrijving van een referentiesituatie, en moet voor elk ontwikkelingsscenario duidelijk gemotiveerd worden waarom. Er moet ook aangegeven worden voor welke disciplines de ontwikkelingsscenario's al dan niet relevant zijn. Dit dient beschreven te worden in een algemeen hoofdstuk voorafgaand aan de effectbespreking per discipline.

Wanneer er tijdens het opstellen van het plan-MER relevante nieuwe ontwikkelingsscenario's naar voren zouden komen, moeten deze toegevoegd worden.

Ook cumulatieve effecten moeten waar relevant onderzocht worden.

De methodologie voor de effectvoorspelling moet binnen elke discipline in het plan-MER duidelijk en transparant omschreven worden. Tevens moet per discipline aangegeven worden op basis van welke criteria een effect beoordeeld wordt. Bij de milderende maatregelen moet aangegeven worden waar deze zullen/kunnen doorwerken. Het resterend effect na de milderende maatregelen moet, waar mogelijk, aangegeven en gekoppeld worden aan het gehanteerde beoordelingskader. De effectenbespreking en -beoordeling dient transparant te gebeuren en aan de hand van volgende terminologie: aanzienlijk negatief/positief (-3/+3), negatief/positief (-2/+2), beperkt negatief/positief (-1/+1) en verwaarloosbaar of geen effect (0) .

Bij de beschrijving van de bestaande toestand en van de milieueffecten moet, als aanvulling op de kennisgeving, en ter onderbouwing van strategische keuzes, voldoende aandacht besteed worden aan het volgende:

Discipline water:

-integreren van inzichten uit de voor de Dendervallei relevante ecohydrologische gebiedsbeschrijvingen voor natuurgebieden in Vlaanderen in het kader van PAS (INBO, 2020)

-integreren van inzichten vanuit het rapport 'Weerbaar Waterland' en het daaraan gekoppeld 10-puntenplan, inbegrepen een brongerichte aanpak (dwz inclusief mogelijkheden tot bovenstrooms vasthouden van water, inclusief versterkte infiltratie flanken)

-beschouwing van mogelijkheden/intenties tot afstemming m.b.t. overstromings- en droogtebeleid, tussen waterzuiveraars, kwantiteitsbeheerders en watergebruikers

-integratie van gekende voorziene ingrepen op waterwegen in plangebied, enerzijds rechtstreeks relevant voor de Dender (geplande aanpassing Dender tussen Pollare en Teralfene, opwaardering Dender tussen Aalst en Dendermonde, voorziene stuw Idegem) en anderzijds, op hoofdlijn, deze voorzien voor zijwaterlopen. Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen maatregelen realiseerbaar tegen 2025 (referentiesituatie) en 2050

-waar zinvol, verfijning van het model op basis van gegevens uit inspraakreacties, en overweging c. q. voldoende onderbouwde tegenargumentatie van technische voorstellen uit de inspraak (inbegrepen alternatieve locaties voor bufferbekkens)

-beschouwing van meekoppelkansen tussen MAP7, GLB en PAS, mogelijk daaruit voortvloeiende waterkwaliteitsverbetering en Ruimte voor Water – Dender

-voldoende aandacht voor (aanpak van) mogelijke effecten (bv opstuwing) van bepaalde alternatieven op zijbeken van Dender en andere op bekkens aansluitende waterlopen

-generiek ook aandacht voor (fysicochemische en biologische) waterkwaliteit, en nagaan van mogelijkheden om hierop in te grijpen, voorafgaand aan versterkte overstromingsmogelijkheden
-voldoende medebeschouwing van risico's/aanpak van droogte en waterschaarste, naast wateroverlast

-aandacht voor herintegreerbaarheid van bepaalde meanders (en hun ecologische en landschapelijke potentie)

-waar relevant analyse naar combineerbaarheid van elementen uit A- en B-alternatieven

Discipline bodem:

-onderbouwing of/waar versterkte infiltratie, en beperking van erosie (niet) relevant kunnen bijdragen aan de doelstellingen

-aandacht voor mogelijkheden tot beperking van de grondbalans (grondverzet)

Discipline mens-gezondheid:

-beschouwing van mogelijke risico's en randvoorwaarden tot beperking van verspreiding van polluenten vanuit verontreinigde sites

Discipline mens-ruimtelijke aspecten:

-analyse van combineerbaarheid van zones voor bufferbekkens/ gecontroleerde overstroming met andere gebruiksfuncties, zoals wonen, landbouw, biodiversiteit (en gezonde doelen), bedrijvigheid, gebruik als vliegveld, sportcluster, zacht-recreatieve beleving, ...

-analyse van mogelijke functionele versnippering van landbouwgronden, alsook van wijzigingen inzake bodemparameters relevant voor landbouw

-beschouwing van mogelijk strategisch geprioriteerde, gezonde aankoop van te verlaten woningen

-voldoende (generieke) aandacht voor functionele infrastructuren/voorzieningen (Infrabel, Elia, Fluxys, ...) bij lokalisatie voorstellen

Discipline biodiversiteit:

-analyse van mogelijkheden tot vrijwaring van ecologische overgangssituaties binnen overstromingszones (bv eigenheid kwelgebonden biodiversiteit)

-aandacht voor onderscheiden gevoeligheid van bepaalde biodiversiteit voor langdurigere, frequentere en/of diepere overstroming, of voor potentiële verdroging van specifieke aandachtszones (desgevallend ook van belang voor avifauna), samenhangend met bepaalde ingrepen

-analyse op hoofdlijn hoe hier met monitoring kan worden op ingespeeld en in bijgestuurd worden

-analyse van mogelijkheden tot aanleg van (transecten met) natuurvriendelijke oevers Dender

-verdere actualisatie van lijst (en contouren) erkende reservaten, en hun biodiversiteitsdoelstellingen

-integreren van zo recent mogelijke beschikbare data over biologisch waardevolle zones

-integratie gegevens natuurinrichtingsproject Wellemeersen en omgeving Oude Dender

-analyse op hoofdlijn hoe, onder welke voorwaarden, en voor welke beschermde/Rode Lijstsoorten te realiseren groenblauwe zones kunnen bijdragen aan een functioneel netwerk op schaal van de hele vallei (inbegrepen VEN- en N2000-zones)

Discipline landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie:

-aandacht voor historiciteit meersenstructuren, historische gebouwen, infrastructuren (bv brug Pollare) en dorpskernen (bv Denderleeuw, Pollare)

-aandacht voor herstelbaarheid van in landschapshistorisch opzicht meest waardevolle/intacte oude Dendermeanders

-voldoende heldere voorstelling van valleidoorsneden in daarvoor relevante scenario's en deelzones

Discipline klimaat

-analyse van koppelbaarheid van acties en aandachtspunten uit Vlaams Klimaatadaptatieplan 2030

Gewestgrensoverschrijdende effecten (Wallonië)

-voldoende kadering van overleg/planning inzake waterbeleid in het Waalse deel van de Dendervallei, en de mate waarin deze zinvol kunnen aansluiten op/bijdragen aan Vlaamse plandoelstellingen

6. Overige bepalingen

In het plan-MER moeten de leemten in de kennis die tijdens het uitvoeren van het milieueffectenonderzoek werden vastgesteld, vermeld worden. Het MER zal aangeven hoe met deze leemten is omgegaan en hoe zij kunnen doorwerken in de verdere besluitvorming.

In het MER moet per discipline aangegeven worden of er eventueel opvolgingsmaatregelen (monitoring) voor te stellen zijn die vanuit de leemten in de kennis noodzakelijk worden geacht of die nodig zijn in functie van de aanpak en inhoud voor de vervolgprocedure en besluitvorming. Deze dienen, indien mogelijk, voldoende in de tijd en ruimte gesitueerd te worden.

In het MER moet een discipline-overschrijdende samenvatting (eindsynthese) opgenomen worden over de verwachte gevolgen voor het milieu en hoe en in welke mate de voorgestelde maatregelen deze kunnen voorkomen of milderen. De milderende maatregelen moeten in een overzichtelijke tabel opgelijst worden. De milderende maatregelen die voorgesteld zijn vanuit verschillende disciplines moeten discipline-overschrijdend t.o.v. elkaar afgewogen worden. Bij de milderende maatregelen dient aangegeven te worden waar deze zullen/kunnen doorwerken.

De niet-technische samenvatting moet een afzonderlijk leesbaar deel van het rapport vormen dat de essentie van het milieueffectenonderzoek beknopt weergeeft. De tekst moet zodanig geschreven zijn dat hij begrijpelijk is voor een gemiddelde lezer.

7. Goedkeuring van de opstellers van het plan-MER

Zoals voorgesteld in de KG zal Stefan Helsen als erkende MER-coördinator optreden. Het Team Omgevingseffecten gaat akkoord met de voorgestelde erkende MER-coördinator en het team van medewerkers.

Het in de kennisgeving voorgestelde team van opstellers van het MER en de erkende MER-coördinator wordt goedgekeurd.

Wijzigingen aan het team van opstellers in de loop van het m.e.r. moeten gemeld worden aan het Team Omgevingseffecten. De beslissing over deze wijzigingen zal meegedeeld worden aan de initiatiefnemer.

Volgens artikel 4.2.9 §3 van het DABM is de erkende MER-coördinator tijdens het opstellen van het plan-MER gehouden tot overleg met de administratie.

Isabel Jacobs
Afdelingshoofd
Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (GOP)

Overzicht inspraakreacties en adviezen

Er werden tijdens de terinzagelegging van de kennisgeving 54 schriftelijke reacties ontvangen, waaronder 32 van burgers, 3 van verenigingen of bedrijven, en 15 van adviesinstanties.

Lijst met de instanties die formeel en onderscheiden op de kennisgevingsnota van het plan-MER gereageerd hebben:

- Departement Landbouw en Visserij
- Agentschap Innoveren en Ondernemen
- Agentschap Onroerend Erfgoed
- Agentschap Natuur en Bos
- Sport Vlaanderen
- CIW
- Provincie Vlaams-Brabant
- stad Ninove
- gemeente Lebbeke
- De Lijn
- NMBS
- Elia
- Infrabel

Deze instantie(s) heeft/hebben aangegeven niet verder betrokken te moeten worden in de procedure:

- Team Vlaamse Bouwmeester

Naast deze formele adviezen, hebben een aantal adviesinstanties in het kader van het planoverleg (via focusgroepen en het actorennetwerk) geadviseerd, zonder bijkomend formeel onderscheiden advies aan Team Omgevingseffecten. Daarbij brachten VLM, de provincie Oost-Vlaanderen (4 diensten), de provincie Vlaams-Brabant, de gemeente Denderleeuw en de steden Geraardsbergen en Aalst advieselementen aan. De inspraaknota schetst verder deze context en wijze van omgang met de adviezen.

Lijst met de instanties die niet gereageerd hebben:

- Departement MOW
- Departement Omgeving, Team omgevingseffecten-externe veiligheid
- Departement Omgeving, Team Bodem, Natuurlijke Rijkdommen & Landinrichting – Erosie
- VMM kern watertoets
- Agentschap Wegen en Verkeer
- Agentschap Zorg en Gezondheid
- Agentschap Wonen - Vlaanderen
- OVAM
- Fluxys
- stad Dendermonde
- gemeente Roosdaal
- gemeente Liedekerke
- gemeente Affligem
- Wallonië